

ΤΑ ΑΝΑΣΤΕΝΑΡΙΑ ΚΑΙ Η ΣΚΥΛΟΥΔΗΥΤΕΡΑ
 Ἡ ΔΙΟΝΥΣΙΑΚΑΙ ΠΑΡΑΔΟΣΕΙΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΘΡΑΚΗΝ

Α'. Ἀναστενάρια (1)

Ἀρχαία Θρακίαν
 Λαγυκαδῶν
 Βουλγαρικῶν
 Γ. Ε! 1938-9
 Γ. 90-95
 129-142

Ἡ Θράκη ἦτο ἀνάκαθεν ἡ χώρα τῶν Διονυσιακῶν τελετῶν καὶ ποιμῶν· εἶναι λοιπὸν ἐπόμενον ὅτι παρέμειναν μέχρι τῆς σήμερον ριζωμένα βαθεῖα εἰς τὴν συνείδησιν τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ τῆς Θράκης διάφοροι παραδόσεις, τελεταὶ καὶ ποιμαί, αἱ ὁποῖαι ἔχουν μεγάλην ὁμοιότητα καὶ καταπληκτικὴν ἀναλογίαν πρὸς τὰ ἀρχαῖα Διονύσια ἢ Βακχικὰ ὄργια (μυστήρια) καὶ διατηρήθησαν ἀκμαῖα ὕστερα ἀπὸ τρεῖς χιλιετηρίδας καὶ πλέον.

Ἡ σπουδαιότερα ἐξ ὄλων αὐτῶν εἶναι τὰ Ἀναστενάρια, τὰ ὁποῖα ἦσαν Διονυσιακὴ τελετὴ, τελουμένη μέχρι τῆς ἐποχῆς τῶν τελευταίων πολέμων, μέχρι δηλονότι τῆς διαδροῆς τῶν κατοίκων τῶν πλησίον τῆς παρὰ τὸν Εὔξεινον Πόντον Ἀγαθονπόλεως ἑλληνικῶν χωρίων εἰς τὴν Μακεδονίαν(2). Τὰ Ἀναστενάρια ἐτελοῦντο κατὰ τὴν ἑορτὴν τοῦ Ἁγίου Κωνσταντίνου, διέκρινον δὲ αὐτὰ ὄργια, διάφοροι ἱεροτελεστῖαι καὶ πρὸ πάντων οἰστρομανία.

Κατὰ τὴν παραμονὴν τῆς ἑορτῆς ἐκομίζον πρὸς θυσίαν ταῦρον ἀνευνούχιστον, προηγείτο δὲ τῆς ποιπῆς μουσικὴ. Οἱ ἄνδρες κατὰ τὴν ποιμπὴν αὐτὴν ἐκράτουν θυμιατήρια, τὰ δὲ Ναστενάρια ἢ οἱ Ναστενάρηδες ἐθυμίζον, ἐκράτουν εἰς τὰς χεῖράς των εἰκόνας χρυσομένας καὶ ἐχόρευον με ἀλαλαγμοὺς καὶ ἀναστεναγμοὺς καὶ διὰ τοῦτο ὠνομάσθησαν Ἀναστενάρηδες. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ὠδήγουν τὸν ταῦρον καὶ τὸν ἔδενον ὀπίσω εἰς τὸ ἱερόν τοῦ ναοῦ, ὅπου ὁ ἱερεὺς τὸν εὐλογοῦσε. Κατ' ἀρχὰς οἱ ἀποτελοῦντες τὴν ποιμπὴν ἐπέδιδοντο εἰς φοβερὰν οἰνοποσίαν καὶ μετὰ ταῦτα οἱ Ἀναστενάρηδες, κρατοῦντες εἰς τὰς χεῖράς των τὰς χρυσοῦσας εἰκόνας τοῦ Ἁγίου Κωνσταντίνου, ἐχόρευον με οἰστρον ἐπάνω εἰς τὴν ἐκεῖ πλησίον εὐρισκομένην πυρὰν ἢ εἰς τὴν ἀνθρακίαν τῆς πυρᾶς ἐπὶ τινα λεπτὰ καὶ κατόπιν πε-

1) Περὶ Ἀναστεναρίων ἔγραψα ὀλίγα τὸ πρῶτον εἰς τὰ «Ἀρχαῖα Ἑλληνικά Μυστήρια» σελ. 104—105. Ἀθῆναι 1934

2) Οἱ Θράκες αὐτοὶ εἶναι τώρα ἐγκατεστημένοι περὶ τὸ Κιλκίς, Λαγκαδᾶ, Μελίκι, Λάρισσαν καὶ ἀλλαγῶ συναποκομίσαντες καὶ τίς εἰκόνας των καὶ τ' ἄλλα χρήσιμα διὰ τίς τελετὰς ἀντικείμενα. Οἱ καταλαβόντες δὲ τὴν πατρίδα των Βούλγαροι μαζί με τοὺς ἐναπομείναντας περὶ Βουλγάρους τελοῦν τίς ἴδιες τελετὰς ἀνάκαθεν μιμούμενοι τοὺς Ἕλληνας Θράκας, ὅπως συνέβαινεν εἰς τὰ βουλγαρικὰ χωριά τὰ περὶ τοῦ Κωστῆ, Μπροντίβο καὶ Βιζύης. Περὶ τῶν τελετῶν γράφει ἡ «Στουτγκάρτερ Ἰλλουστρίρτε» 17 Νοεμβρ. 1937 ἀπὸ βουλγαρικῆς ἀπόψεως, ἐμφανίζουσα τὰ τελοῦμενα ὡς καθαρῶς βουλγαρικὰ ἔθιμα, ὅχι δὲ ἀπομίμηση ἑλληνικῶν τελετῶν. (Σ. τ. Δ.).

ριήρχοντο τὰς οἰκίας τοῦ χωρίου *χορεύοντες, λαμπαδηφοροῦντες* καὶ θυμιῶντες.

Ταῦτα συνέβαινον κατὰ τὸ ἑσπέρας τῆς παραμονῆς τῆς ἑορτῆς τοῦ Ἁγίου Κωνσταντίνου. Κατὰ δὲ τὴν ἑορτὴν τοῦ Ἁγίου Κωνσταντίνου, τὸ πρωὶ μετὰ τὴν ἀπόλυσιν, ὁ ἱερεὺς μετέβαινε εἰς τὸ ἅγιασμα καὶ ἔψαλλεν ἁγιασμόν. Μετὰ ταῦτα ὁ Ἀρχιαναστενάρης ἐσταύρωνε μὲ τὴν εἰκόνα τὸν ταῦρον καὶ ἐθυσίαζεν αὐτὸν μὲ προσοχὴν, ὥστε τὸ αἷμα νὰ ρεύσῃ εἰς τὰ θεμέλια τοῦ ναοῦ. Τὰ κρέατα τοῦ ταύρου ἐμοιράζοντο εἰς τὰς οἰκίας κατὰ τεμάχια *ὠμά*. Τὴν νύκτα τῆς ἑορτῆς ἐπανελαμβάνετο ὁ ἱερός χορός, διαρκοῦσαν δὲ αἱ ἑορταὶ καὶ αἱ οἰνοποσίαι ὀκτὼ ἡμέρας ἄνευ διακοπῆς. Ὁ χορὸς ἐθεωρεῖτο εἰς τὴν τελετὴν αὐτὴν, ὡς εἴπομεν, ἱερός καὶ ἡ μουσικὴ ἀχώριστος καὶ ἀπαραίτητος, ἀπαράλλακτα δηλαδὴ καθὼς εἰς *ὅλας τὰς ἀρχαίας Διονυσιακὰς πομπὰς*.

Ἐὰν ξένος τις, παρευρεθῆς κατὰ τὴν ἑορτὴν, ἤθελε περιγέλασει αὐτήν, ἐξάπαντος ἐφρονεῦετο¹⁾, καθὼς κατὰ τὴν ἀρχαιότητα ὁ Πενθεὺς κατεσπαράχθη εἰς τὸν Κιθαιρώνα ὑπὸ τῆς ἰδίας μητρὸς του, ὡς ἀσεβήσας πρὸς τὸν Διόνυσον.

Τὰ Ἀναστενάρια ἢ οἱ Ἀναστενάρηδες ἀπετέλουν ἰδιαιτέρον τάγμα ἢ ἀδελφότητα μὲ πρόεδρον τὸν Ἀρχιαναστενάρην, ὅστις ἐλαμβάνετο πάντοτε ἀπὸ τοὺς πλέον ἡλικιωμένους ἐξ αὐτῶν. Ὑπῆρχον δὲ εἰς τὸ τάγμα καὶ γυναῖκες, αἱ λεγόμεναι *Ἀναστενάρισαι*, ἀνάλογοι δηλαδὴ πρὸς τὴν συνοδειαν τοῦ Διονύσου ἀπὸ γυναῖκα, ὅπως ἦσαν αἱ Κλώδωνες καὶ Μιμαλλόνες εἰς τὴν Μακεδονίαν, αἱ Ἡδωνίδες εἰς τὴν Θράκην ἢ αἱ Βάχαι καὶ αἱ Μαινάδες τῆς Ἀττικῆς καὶ αἱ Θυιάδες τοῦ Παρνασσοῦ.

Οἱ Ἀναστενάριοι ἤσκειν βίον ἐν γένει αὐστηρότερον καὶ κοσμιώτερον ἀπὸ τοὺς ἄλλους συγχωριανοὺς των, εἶχον δὲ ὡς μοναδικὸν προνόμιον νὰ ἀντλοῦν ἀπὸ τὸ ἅγιασμα τὸ ὕδωρ, τὸ ὁποῖον ἐχρειάζετο διὰ νίψιμον καὶ πόσιν κατὰ τὴν διάρχειαν τῶν ἑορτῶν τούτων. Ἐπίσης εἶχον τὸ προνόμιον νὰ θυσιάζον τὸν *ἱερόν ταῦρον* κατὰ τὴν ἑορτὴν τοῦ Ἁγίου Κωνσταντίνου, νὰ χορεύουν ἐπάνω εἰς τὴν πυρὰν ἢ τὴν ἀνθρακιὰν τὸν ἱερὸν χορὸν, νὰ ἐξομολογοῦν τοὺς προσερχομένους, νὰ δίδουν ἄφρσιν ἁμαρτιῶν, νὰ χρησιμοδοτοῦν εἰς τοὺς ἐρωτῶντας αὐτοὺς περὶ τῶν μελλόντων καὶ ἄλλα παρόμοια.

Αἱ ἑορταὶ τῶν Ἀναστεναρίων εἶναι ἀρχαιόταται, εἶναι Διονυσιακῆς προελεύσεως καὶ ἔχουν πολλὴν ὁμοιότητα πρὸς τὰ *ὄργια* τῶν Βαχχῶν καὶ Μαινάδων, διότι τὰ *Νεστ'ενάγια*, ἄνδρες καὶ γυναῖκες ἐχώρευον ἐξαλλοὶ μὲ οἰστρομανίαν, *γυμνόποδες*, ἐξερχόμενοι μετὰ τὸ πέρας τοῦ χοροῦ

1) Ὑπῆρχαν καὶ οἱ *ἀντιαναστενάρηδες*, αὐτοὶ δηλ. ποὺ δὲν ἐπεδοκίμαζαν τὶς τελετὰς αὐτὰς καὶ τὶς ἀπεκάλυπταν καὶ τὶς ἐσχολίαζαν δυσμενῶς, ἐνῶ οἱ ἀναστενάρηδες τὶς ἀπέκρυπταν ἀπὸ τοὺς ξένους. (Σ. τ. Δ.).

ἄθικτοι, ὅπερ ἐθεωρεῖτο ἀκριβῶς ὡς θαῦμα τῆς ἡμέρας, καὶ μὲ κόμην λυμένην, καθὼς συνέβαινε εἰς ἀρχαίαν Βακχικὴν πομπήν. Καὶ ὅπως οἱ ἀρχαῖοι, κρατοῦντες εἰς τὴν δεξιὰν χεῖρα θύρσον καὶ εἰς τὴν ἀριστερὰν ἀγαλμάτιον τοῦ Διονύσου, ὠργιάζον κατὰ τὴν Διονυσιακὴν τελετὴν ἐπιφωνοῦντες «εὐοῖ, εὐᾶν», τοιοῦτοτρόπως καὶ τὰ Ἐνασθενάρια ἔφερον εἰκόνας καὶ ὠργιάζον *ἠνασθενάρια*.

Ἄλλὰ σπουδαιότεραν σημασίαν καὶ βαθύτεραν ὁμοιότητα πρὸς τὰ ἀρχαῖα Διονύσια μυστήρια ἔχει ἢ κατὰ τὴν τελετὴν ταύτην *διανομὴ* κατὰ *τεμάχια ὠμᾶ* τοῦ κρέατος τοῦ σφαζομένου *ταύρου*, ἀνάλογος δηλονότι πρὸς τὴν *κρεανομίαν* τῶν ἀρχαίων. Εἶναι, ἔξ ἄλλου, γνωστόν, ὅτι κατὰ τὴν ἀρχαιότητα ἐγένετο εἰς τὰ Διονύσια τελετὴ, καλουμένη *ὠμοφαγία*, κατὰ τὴν ὁποῖαν οἱ μεμνημένοι εἰς αὐτὴν ἔτρωγον τὰς *ὠμὰς σάρκας* τοῦ ταύρου. Ἐπίστεον δέ, ὅτι διὰ τοῦ μέσου τούτου ὁ θεὸς Διόνυσος κατήχεται εἰς αὐτοὺς καὶ ἐγέμιζε τὰς ψυχὰς των διὰ τῆς θεότητός του. Τοῦτο δὲ εἶχε καταστήσει μυστικισμός, δηλαδή ἐθεωρεῖτο μία μυστηριώδους ἐπικοινωνία μὲ τὸν Διόνυσον, ὡς ἐξαγνισμός τῆς ψυχῆς, ἐλπίς διὰ *καλλιτέραν* ζωὴν.

Διὰ τὸν λόγον τοῦτον ὁ Διόνυσος ἀκριβῶς ὀνομάζετο ταυρόκερος, βούκερος, ταυροφάγος, *ὠμοφάγος* καὶ οἱ Ὀρφικοὶ βραδύτερον, κατὰ τὴν κλασσικὴν ἰδίως ἐποχὴν, εἶχον τὰς *νυκτερινὰς* τελετὰς τῆς *ὠμοφαγίας* διὰ τὸν Ζαγρέα Διόνυσον, τελοῦντες αὐτὴν μὲ *ιερομανίαν* καὶ *κρεανομίαν* ἀπολολῦζοντες εὐοῖ εὐᾶν! Ὁ Διόνυσος ἐκαλεῖτο ἐπίσης ταῦρος ἢ ταυροφάγος, διότι εἶχε κέρατα ἢ ὅτι ἦτο ὠμοφάγος ἢ τέλο· διότι οἱ νικῶντες εἰς τὸν διθύραμβον ἐλάμβανον ὡς ἄθλον βοῦν ἢ κατὰ τὸν κωμικὸν Κρατῖνον ἀγελάδα.

Τὰ Ἐνασθενάρια ἀσφαλῶς εἶναι σαφῆς ἀπήχησις τῶν τελουμένων εἰς τὸ βάθος τῶν μακρῶν ἑλληνικῶν αἰώνων, τὸ πολύτιμον κατάλιπον ἱερῶν, ἐθνικῶν καὶ θρησκευτικῶν παραδόσεων.

Β'. Σκυλουδηυτέρα

Ἡ δὲ *Σκυλουδηυτέρα* ἦτο ἀπλῶς Διονυσιακὴ *πομπή*, κατ' ἀντίθεσιν τῶν Ἐνασθεναρίων, τὰ ὁποῖα ἐχαρακτήρισamen ὡς Διονυσιακὴν *τελετήν*. Ἐγένετο δὲ εἰς πολλὰ μέρη τῆς Θοράκης κατὰ τὴν Δευτέραν τῆς Κρεωφάγου καὶ κατ' αὐτὴν ἄνδρες, ἐνδεδυμένοι ὡς καρναβάλια, μαυρισμένοι μὲ καπνιά καὶ μὲ ρόπαλα εἰς τὰς χεῖρας, μεθυσιμένοι περιέτρεχον βαναύσως καὶ ἀφρόπῳ τοὺς δρόμους καὶ ἐκυνήγουν τὰ σκυλιὰ καὶ παρεξετρέποντο εἰς ἀσχημίας.

Εἰς τὴν Ἀδριανούπολιν ἢ Σκυλουδηυτέρα ἐφορτάζετο κατὰ τὴν Καθαρὰν Δευτέραν (Δευτέραν τῆς Τυρινῆς), ἦτο ὁμως γνωστὴ ἀποκλειστικῶς ὑπὸ τὸ ὄνομα «*Κιοπέκ μπέης*» (1), δηλαδή ἐορτὴ τοῦ Ἄρχοντος τῶν Σκύλων.

1) Κιοπέκ σημαίνει τουρκιστὶ *σκύλος*, μπέης δὲ *ἄρχων*.

Ἡ ἔορτὴ αὕτη εἶναι ἀξιοσημείωτος, διότι παρουσιάζει μεγάλην ὁμοιότητα πρὸς ἀρχαίαν Διονυσιακὴν πομπήν.

Κατὰ τὴν Κυριακὴν τῆς Τυρινῆς, τὸ ἑσπέρας μόλις ἐνύκτωνε, εἰς τὰ κεντρικὰ τῆς πόλεως μέρη καὶ πρὸ πάντων εἰς τὰς μικρὰς συνοικιακὰς πλατείας, οἱ νέοι ἐκόμιζον ἀπὸ τὰς οἰκίας ὄλας τὰς παλαιὰς ψάθας καὶ ὅ,τι χαλασμένο ψάθινο ὑπῆρχεν εἰς αὐτάς· καὶ ἤναπτον μεγάλας πυράς, τὰς ὁποίας ὠνόμαζον *μ π ο υ μ π ο ὕ ν ε ς*. Οἱ νέοι καὶ οἱ ἔφηβοι κατὰ σειράν, ὁ ἓνας κατόπιν τοῦ ἄλλου, ἐπήδων μὲ ὀρμὴν καὶ ταχύτητα διὰ μέσου τῶν φλογῶν εἰς τὸ ἀντίθετον μέρος καὶ ἔφθανον καὶ ἐπέστρεφον εἰς τὸν χῶρον, ἀπὸ τὸν ὁποῖον εἶχον ἐκκινήσει γαυριῶντες, ὅτι ἐπανήλθον σῶοι καὶ ἀνεπαφοὶ ἀπὸ τὰς φλόγας. Εἰς κάθε πήδημα διὰ τῶν φλογῶν οἱ παρήμενοιτες ἐκραύγαζον : *Ψύλλ', κόρτζις σιοὺν καλόγηρον!!!*

Τὶ ἐσήμαινε ὁ ἔξορκισμὸς αὐτός, ἐστάθη ἀδύνατον νὰ ἐννοήσω. Πρέπει νὰ ἀποκλεισθῇ τελείως πᾶσα ὑπόνοια, ὅτι ἐλέγετο ἀπὸ περιφρόνησιν ἢ ἐμπαιγμὸν τῶν καλογήρων, διότι εἰς τὴν Ἀδριανούπολιν ἔτρεφον βαθύτατον γενικῶς σεβασμὸν πρὸς τοὺς ἱερωμένους.

Ὅταν πλέον ἔσβυνε ἡ πυρὰ δι' ἑλλειπριν ψαθῶν, ἤρχιζε περίε τῆς ἀνθρακιάς κυκλικὸς χορὸς, ζωηρὸς καὶ γοηρὸς, ἀπαράλλακτα ὅπως κατὰ τὴν ἀρχαιότητα ἦσαν καθιερωμένοι κατὰ τὴν τελετὴν τῶν Διονυσίων οἱ *ἱεροὶ χοροί*, οἱ ὁποῖοι κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Λειστοφάνου ἐγίνοντο πάντοτε τὴν *νύκτα* μὲ τὰς πυρσώδεις φλόγας τῶν καιομένων δάδων.

Τὴν Καθαρὰν δὲ Δευτέραν μετὰ μεσημβρίαν ἤρχιζεν ὁ *Κιοπέκ-μπεης* (1) πενιχρῶς μὲν εἷς τινα ἀπόκεντρα σημεῖα τῆς πόλεως, ἐπισήμως δὲ εἰς τὸ τελευταῖον ἄκρον τοῦ προαστείου Κιγικίου, κειμένου ἐπὶ λόφου ἀναπεπταμένου. Ἐκεῖ μετέβαινε ἄπειρον κατ' ἔτος πλῆθος ἀπὸ ὅλα τὰ μέρη τῆς πόλεως.

Κατὰ τὴν πομπὴν ταύτην ὁ ἄρχων Κιοπέκ μπεης ἐκάθητο σοβαρὸς καὶ ἀμίλητος ἐπάνω εἰς τὸν πρόσθιον ἄξονα ἀνοικτῆς τελείως ἀμάξης, συρομένης ὑπὸ βοῶν καὶ ὀδηγουμένης ὑπὸ ἑνὸς ἐκ τῶν συνοδῶν, εἰς δὲ τὸν ὀπίσθιον ἄξονα ἤτοιο τοποθετημένον βαρέλιον οἴνου. Καὶ καθὼς κατὰ τὴν ἀρχαιότητα εἰς τὴν πομπὴν ὁ Διόνυσος εἶχε στεφανωμένην τὴν κεφαλὴν μὲ κισσόν, τοιοῦτοτρόπως ὁ ἄρχων ἔφερε εἰς τὴν κεφαλὴν, ἐν εἶδει στέμματος, καλὰθὶ τρυπημένο, ἀπὸ τὸ ὁποῖον ἐκρέμοντο σκόρδα καὶ κρομμύδια. Τὸν ἄρχαῖον θίασον ἀποτελούμενον ἀπὸ Σιληνοῦς καὶ Σατύρου, ἐδῶ ἀποτελοῦν ἄνδρες μανρισμένοι πολὺ μὲ καπνιά, ὥστε νὰ μὴ εἶνε δυνατὸν νὰ ἀναγνωρισθῶν, κρατοῦντες ῥόπαλα στὰ χέρια των, μὲ τὰ ὁποῖα κατεδίωκον τὰ σκυλιὰ καὶ προσεπάθουν νὰ τὰ συλλάβουν μὲ ἀγκύλας καὶ νὰ τὰ ἀναποδογυρίσουν, διὰ νὰ μὴ *λ υ σ σ ι ἄ ξ ο υ ν* τὸ καλοκαῖρι.

Τοῦτο ἔχει μεγάλην σχέσιν καὶ ἀναλογίαν μὲ τὰ τελούμενα κατὰ τὴν ἀφ-

1) Βλ. Θρακικὰ Γ. Β' σ. 429. Τὰ Διονύσια. Π. Παπαχριστοδούλου.

χαιότητα, μέχρι τῶν τελευταίων χρόνων τῆς ἑλληνικῆς ἐποχῆς, διὰ τὴν σύντροφον τοῦ Διονύσου, τὴν θεὰν Ἐκάτην, ἣτις κατὰ τὰς δοξασίας τῆς τόσον δεισιδαίμονος ἐκείνης ἐποχῆς κατερχομένη εἰς τοὺς δρόμους μὲ μορφὴν πανσελήνου, μὲ ὄλην τῆς τὴν λάμπιν, παρῶρμα τοὺς κύνας νὰ γαυγίζουσι καὶ ἀπεμάκρυνε τὰ φαντάσματα. Εἶπε ἀφ' ἑτέρου γνωστόν, ὅτι εἰς τὴν Σαμοθράκην ὑπῆρχε τὸ Ζήρινθον ἄντρον, καλούμενον Θρακικὸν σπήλαιον, τῆς θεᾶς Ἐκάτης, τῆς *κυνοσφαγῶς*, ὅπου ἐθυσίαζον καθ' ὠρισμένην ἐποχὴν πρὸς τιμὴν αὐτῆς κύνα.

Ἡ πομπὴ ἐγύριζε τὰς οἰκίας καὶ ἐγέμιζε τὸ βαρέλιον μὲ οἶνον. Ὅσοι δὲν εἶχον νὰ δώσουν τὸ ποτὸν τοῦ Διονύσου, ἔδιδον ἀνάλογα χρήματα.

Ἡ πομπὴ διέτρεχε τοὺς δρόμους μὲ φωνασκίας, ἰαχὰς, ὕβρεις, χλευασμοὺς καὶ σκώμματα, παρεκτρεπομένη εἰς κινήσεις τῶν χειρῶν καὶ ποδῶν ἀπρεπεῖς, ἀπαράλλακτα δηλαδὴ ὅπως κατὰ τοὺς ἀρχαιότατους χρόνους αἱ Διονυσιακαὶ πομπαὶ ἐγίνοντο ἀπρεπῶς, βαναύσως καὶ ἀγρίως. Τέλος ἡ πομπὴ τοῦ Κιοπέκ-μπε ἔσπενδε γενναίως εἰς τὸν Διόνυσον καὶ περιεφέρετο «ο ἱ ν φ καὶ μ ε θ η», καθὼς καὶ κατὰ τὴν ἀρχαιότητα.

Ἐπὶ τέλους, πρὶν ἀκόμα νικτοσῆ, ἡ ἄμαξα φέρουσα πάντοτε τὸν ἄρχοντα καθήμενον μὲ ἄκραν σοβαρότητα καὶ τελείως ἀμίλητον καὶ κρατοῦντα εἰς τὴν δεξιὰν χεῖρα σκῆπτρον μὲ τὴν σφαιρὰν χρυσομένην, ἔφθανε εἰς τὸ πλησιέστερον χωράφι. Ἐκεῖ, ἀφ' οὗ ἀπεμάκρυνον τὰ βώδια ἀπὸ τὴν ἄμαξαν, περιεκύκλωναν τὸν ἄρχοντα καὶ τοῦ ἔδιδον ἓνα μεγάλο παλαιὸν βιβλίον, ἀνάποδα πάντοτε. Τότε ὁ ἄρχοντας, ἀναγινώσκων δῆθεν εἰς τὸ βιβλίον, ἔλεγε μὲ μεγάλην σοβαρότητα τὰ *ἔξ ἄμαξης*.

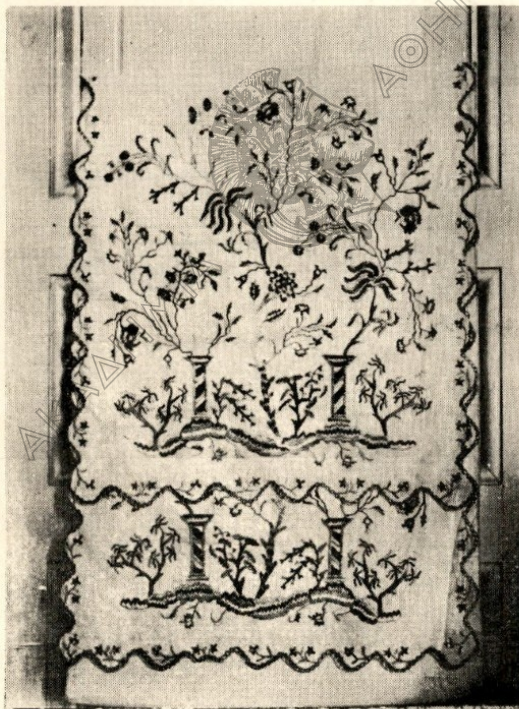
Ἦσαν δὲ αὐτὰ λόγοι ἀπρεπεῖς, παρορημίσεις εἰς συνεχεῖς θυσίας πρὸς τὸν Διόνυσον καὶ τὴν Ἀφροδίτην, νὰ μὴ λατρεύουν τίποτε ἄλλο ἀπολύτως, παρὰ τὰς δύο αὐτὰς προσφιλεῖς θεότητας, «νὰ φροντίσουν τέλος, ὅσοι εἶχον τὸ ἔτος ἐκεῖνο ἓνα παιδί, νὰ τὰ κάμουν τοῦ χρόνου δύο, ὅσοι δύο, νὰ τὰ κάμουν τέσσαρα, γιὰτι ἄλλοιῶς θὰ δώσουν λόγον τὸν ἐρχόμενον χρόνον» !

Μετὰ τὸν λόγον αὐτὸν ἡ συνοδεία μὲ ἰαχὰς καὶ ἐπευφημίσεις ἐπιδοκιμαστικὰς ἔπιανε τὸν ἄρχοντα καὶ τὸν κατεβίβαζε ἀπὸ τὸ ἄμαξι. Ἀμέσως τότε τοῦ ἔδιδον ἓνα μανδύλι γεμάτο κριθάρι καὶ ὁ ἄρχων εὐλογῶν (μ ο ν τ ζ ὦ ν ω ν) τὰ πλήθη ἔ σ π ε ι ρ ε τὸ κριθάρι μὲ τὸ χεῖρι, σκορπίζοντας αὐτὸ εἰς ἅλα τὰ σημεῖα τοῦ ὀρίζοντος καὶ ἀπαγγέλλων σιωπηλῶς καὶ κατανυκτικῶς εὐχὰς ἀκαταλήπτους.

Μετὰ τὴν σπορὰν τέσσαρες ἐκ τῶν συνοδῶν κρατοῦντες τὸν ἄρχοντα ἀπὸ τὰ χεῖρια καὶ πόδια τὸν ἐσήκωνον ἐπάνω καὶ σιγὰ σιγὰ τὸν κατέθετον ὕπτιον μὲ προσοχὴν εἰς τὸ μέρος, ὅπου ἔσπειρε πρὸ ὀλίγου. Συμβολισμὸς σαφὴς καὶ ἐπεξηγηματικώτατος τῶν φυσικῶν σχέσεων Διόνυσου καὶ Περσεφόνης, διατηρηθεὶς ἀκέραιος καὶ ἀνέπαφος, ὡς ἱερὰ παράδοσις καὶ πολυτιμος παρακαταθήκη, εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ.

Βλέπε περὶ Ἀναστεναρίων: **N. A. Βέης**, Τὰ ἀναστενάρια κατὰ τοὺς Μέσους αἰῶνας Βυζαντίς 1 σ. 48 καὶ ἑ. — **Λαογραφία**, Τ. Α' σ. 343—45. Τ' ἀναστενάρια. — **Γ. Βιζυηνός**, Ἑβδομάς 1888 ἀρ. 32—35. — **A. Χουρμουζιάδης**, Περὶ ἀναστεναρίων καὶ ἄλλων τινῶν παραδόξων ἐθίμων καὶ προλήψεων ἐν Κων)πόλει 1873. — **A. Χουρμουζιάδης**, Βυζαντίς 1873. — **Π. Παπαχριστοδούλου**, Ἡ λαογραφία ἐν τῇ Ἱστορίᾳ τῆς γενέσεως τοῦ δράματος. Ἐρανιστῆς Σμύρνης, 1911 — **Γ. Βιζυηνού**, Θρακικὴ ἐπετηρὶς ἡμερολόγ. 1897. Οἱ καλόγηροι καὶ ἡ Διονυσιακὴ λατρεία ἐν Θράκῃ. — **K. N. Σάθα**, Μεσαιωνικὴ Βιβλιοθήκη Τόμ. 2 σελ. 371—372, 29—27. — **Π. Παπαχριστοδούλου**, Θρακικά Τ. Β' σ. 429, τὰ Διονύσια. — **Ἐλ. Βῆμα**, ἔφημ. 1937 14 Μαΐου, Παναγ. Δανηλόπουλος ἐκ Βασιλικοῦ Θράκης, «Παλαιὰ ἡθῆ καὶ ἔθιμα» σημείωμα. — **Armaudof**, Festbränche des Bulgaren. — **Π. Παπαχριστοδούλου**, Θρακικά Τ. Α': Δύο τραγ. ἀπὸ τ' ἀναστενάρια. σ. 206—8.

Ἀπὸ τῆς Θρακικῆς χειροτεχνίας.

3.—Ζωνάρι πάνω σὲ λινὴ πατίστα κεντημένο μὲ μετάξια ἔγχρωμα.

Ἀπὸ τῆ θρακικῆ χειροτεχνία.

1. — Τραπεζομάντηλο κεντημένο μὲ μετάξια κίτρινα χρυσαφιὰ
μὲ διπλὴ ὄψη (ὁμοία καὶ στὶς δύο ὄψεις).